

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ПРОЦЕСОМ ОЧИЩЕННЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Дубова В. О.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Семенов В. М.

к.держ.упр., доц. кафедри ТІДП, Сумський державний університет

Сьогодні перед нашою країною стоїть завдання реорганізації органів державної влади, приведення їх у відповідність із європейською моделлю. Одним з шляхів досягнення цієї мети є люстрація. Це обумовлює актуалізацію досліджень з проблеми проведення якісної люстрації і питання громадського контролю за процесом очищення влади.

Метою даної публікації є визначення сучасних підходів та механізмів реалізації громадського контролю за процесом очищення влади в Україні.

Питання громадського контролю в управлінні державою частково знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних вчених як О. Боднарчука, С. Алфьорова, С. Вітвицького, М. Глотова, О. Степаненка. В той же час на сучасному етапі обмаль наукових розробок та пропозиції щодо вдосконалення механізму громадського контролю у сфері очищення влади в Україні, що обумовлює наукову новизну та актуальність дослідження.

С. Алфьоров вважає, що у ході демократизації суспільства все більшого значення набуває громадський контроль. Він є одним з основних чинників дотримання балансу, рівності, взаємної відповідальності у відносинах особистості, суспільства і держави з метою забезпечення соціальної справедливості [1, с. 102]

Таким чином, забезпечення механізмів реалізації громадського контролю є ключовими у процесі люстрації.

Стосовно питання люстрації існує декілька точок зору. О. Степаненко визначає його так: «На сьогодні люстрація – це не лише шлях до очищення державних органів, суспільної моралі, але і вища міра соціального захисту громадян від посягань замінити владу народу на владу корупції, владу грошей, владу таємних організацій, груп людей, а то й закордонних структур [6, с. 19]». С. Костюченко вважає, що люстрація в політичному сенсі означає очищення влади від старих кадрів, заборона функціонерам попередньої влади займати посади в державному апараті, обиратися у представницькі органи, бути суддями, інколи навіть займатися викладацькою діяльністю тощо [3].

Закон України «Про очищення влади», що був ухвалений Верховною Радою 16 вересня 2014 року передбачає створення дорадчого громадського органу з питань люстрації при Міністерстві юстиції України, а отже забезпечує механізм реалізації громадського контролю за процесом очищення влади в Україні [4]. М. Гловач зазначає, що згідно із Резолюцією Парламентської асамблеї Ради Європи № 1096 управління люстраційним процесом має здійснюватися спеціально створеною комісією в складі шанованих суспільством осіб, які пропонуються главою держави й затверджуються парламентом [2, с. 7]. Якщо аналізувати Закон України «Про очищення влади», то можна помітити, що ключові функції та повноваження щодо люстрації передані Міністерству юстиції України. Тобто, органом, уповноваженим на забезпечення проведення перевірки, передбаченої цим Законом, є Міністерство юстиції України. Організація проведення перевірки осіб

(крім професійних суддів та осіб, зазначених в абзаці третьому цієї частини) покладається на керівника відповідного органу, до повноважень якого належить звільнення з посади особи, стосовно якої здійснюється перевірка. Організація проведення перевірки професійних суддів покладається на голову суду, в якому працює суддя. Організація проведення перевірки членів Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Центральної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення покладається на керівника органу, в якому працює особа [4].

Таким чином, аргумент громадського розширення прав і можливостей робить акцент на необхідності зробити державні установи більш прозорими і відновити суспільну довіру до незалежності і морального кредиту до осіб, які займають або прагнуть зайняти важливі посади в цих установах. Деталізує аспекти діяльності громадськості у процесі люстрації Положення про Громадську раду з питань люстрації при Міністерстві юстиції України від 4 листопада 2014 року. Громадська рада складає дванадцять членів – представників засобів масової інформації та громадських організацій, творчих спілок, асоціацій, професійних спілок, органів та інших [5].

Згідно із Положенням, основними завданнями Громадської ради є: створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами; здійснення громадського контролю за процесом очищення влади (люстрації); забезпечення врахування Міністерством юстиції України громадської думки під час здійснення заходів, передбачених Законом України «Про очищення влади»; проведення аналізу взаємодії державних органів (їх посадових та/або службових осіб) з громадськістю в процесі здійснення очищення влади (люстрації); сприяння науково-методичному та інформаційному забезпеченню роботи Міністерства юстиції України, спрямованої на очищення влади (люстрацію); здійснення моніторингу та аналізу інформації, у тому числі яка надходить від фізичних та юридичних осіб на поштову та електронну адреси Ради, щодо поширення на осіб заборон, передбачених Законом України «Про очищення влади»; підготовка пропозицій до проектів нормативно-правових актів з питань, пов'язаних з реалізацією положень Закону України «Про очищення влади» [5]. Таким чином, повноваження Громадської ради є суто консультативно-дорадчими і пріоритетом її діяльності є неупереджена оцінка та інформування суспільства щодо результатів перевірки Міністерством юстиції України щодо осіб, які підлягають люстрації.

На нашу думку, у діяльності Громадської ради можна виділити кілька важливих аспектів, що потребують удосконалення, а саме:

1. Розширення повноважень Громадської ради до безпосередньої участі та контролю за діяльністю Міністерства юстиції України у процесі перевірки осіб, що підлягають люстрації за Законом України «Про очищення влади».
2. Створення територіальних органів Громадської ради на місцях для більш ефективної реалізації положення про розгляд звернень та пропозицій інститутів громадянського суспільства та громадян, їх аналізу та узагальнення.
3. Фінансово-економічна незалежність засобів масової інформації Громадської ради при Міністерстві юстиції України щодо інформування населення у сфері прозорості перевірок керівниками Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Центральної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення щодо осіб, що підлягають люстрації Закону України «Про очищення влади».

Таким чином, дотримання європейських стандартів у сфері реалізації

громадянами конституційного права в управлінні державою є основним принципом формування органів громадського контролю за процесом люстрації в Україні. Якісне забезпечення реалізації прав громадськості по-перше, ілюструють курс України на побудову демократичної держави на міжнародній арені та створюють відповідний імідж серед світової спільноти, а по-друге, забезпечуватиме поступове відновлення довіри громадян до органів державної влади та посадових осіб, що їх представляють.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алфьоров С.М. Громадський контроль в умовах формування громадянського/ С.М. Алфьоров, С.С. Вітвіцький // Бюлетень Міністерства юстиції України . - 2014. - № 1. - С. 101-108.
2. Глотов М.С. Очищення влади. Чи відповідає європейським стандартам люстрацій ний законопроект № 4359а?/ М.С. Глотов// Юридичний вісник України. – 2014. - № 34. – С. 7.
3. Костюченко С. Люстрація – це не війна з минулим, це боротьба за майбутнє [Електронний ресурс] / С.Костюченко. – Режим доступу : <http://www.tyahnubok.info/dopysy/dopysy/005425/>.
4. Про очищення влади [Електронний ресурс] : Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>.
5. Про утворення Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства юстиції України від 04.11.2014 р. № 1844/5. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1386-14>
6. Степаненко О.Г. Політична люстрація: теоретичні засади поняття / О.Г. Степаненко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Політологія . - 2014. - Т. 236, Вип. 224. - С. 17-20.